

## MAYMUNCHECHAK VIRUSLI KASALLIGINING TARQALISHI VA UNDAN SAQLANISH.

Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi

XALILOVA NILUFAR

MAMURJANOVNA

YORMUXAMEDOVA NIGORA NIGMATULLAYEVNA

GAYBULLAYEVA FERUZA IDILLOYEVNA

**Annotatsiy:** Virusli maymunchechak deb ataladigan Mpox virus keltirib chiqaradigan chechakka o'xshash kasallikdir. Virus zararlagan organizmda isitma va titroq kabi grippga o'xshash simptomlarni keltirib chiqaradi va bir necha hafta davom etishi mumkin bo'lgan toshma paydo bo'ladi. Bu virusga qarshi tasdiqlangan davolash yo'q, lekin odatda o'z-o'zidan o'tib ketadi. Sog'liqni saqlash mutaxassislari, agar sizda mpox xavfi yuqori bo'lsa, emlashni tavsiya qiladi.

**Abstract:** Mpox, also known as viral monkeypox, is a smallpox-like disease caused by a virus. The virus causes flu-like symptoms such as fever and chills in infected individuals, and a rash that can last for several weeks. There is no approved treatment for this virus, but it usually goes away on its own. Health experts recommend getting vaccinated if you are at high risk for getting mpox.

**Аннотация:** Мрох, также известный как вирусная оспа обезьян, — это похожее на оспу заболевание, вызываемое вирусом. Вирус вызывает гриппоподобные симптомы, такие как лихорадка и озноб у инфицированных людей, а также сыпь, которая может сохраняться в течение нескольких недель. Утвержденного лечения этого вируса нет, но обычно он проходит сам по себе. Эксперты в области здравоохранения рекомендуют вакцинироваться, если у вас высокий риск заражения мрох..

**Kirish** . Afrikaning ba'zi qismlarida mpox holatlari muntazam ravishda sodir bo'ladi (u endemik). Ammo ba'zida epidemiyalar dunyoning boshqa joylarida sodir bo'ladi. Kasallikning avj olishi - bu holatlarning ko'payishi yoki kutilganidan ko'proq.

Mpox (ilgari maymun poxi deb ataladi) virus keltirib chiqaradigan kasallikdir. Odatda toshma va grippga o'xshash alomatlarga sabab bo'ladi. Toshma xuddi shunday virus, chechak sabab bo'lganiga o'xshaydi.

**Asosiy qism** . Mpox kasalligini keltirib chiqaradigan virus chechak virusi bo'lib, Orthopoxvirus jinsiga mansub. Viruslar - himoya qoplamasidagi genetik ma'lumotlarning kichik qismlari. Maymunchechak virusi (Orthopoxvirus monkeypox) bilan infektsiya mpoxni keltirib chiqaradi. Mpox quyidagilar orqali tarqalishi mumkin:

- Yuqtirilgan odam yoki hayvon tomonidan ishlatiladigan kiyim, choyshab va sochiq kabi materiallar bilan aloqa qiling.
- Vertikal uzatish - homiladorlik paytida yoki tug'ilish paytida homilador ayoldan homilaga.
- MPox yaralari yoki qoraqo'tirlari bilan bevosita aloqa qilish (hayvon yoki odamdan).
- Tupurik (tupurish), burun yoki og'izdan nafas olish sekretsiyasi (shilliq), qon yoki boshqa tana suyuqliklari (hayvon yoki odamdan) bilan aloqa qiling.

Mpox tarqalishi mumkin bo'lgan o'ziga xos holatlarga quyidagilar kiradi:

- Quchoqlash, o'pish yoki jinsiy aloqa kabi yaqin, yaqin aloqa. Boshqalar bilan gaplashish, hapşırma yoki yo'talish orqali mpoxni yuqtirish ehtimoli kamroq.
- Terining teriga tegishi.
- Sochiq, choyshab yoki jinsiy o'yinchoqlar kabi shaxsiy narsalarni baham ko'rish.
- Yuqtirilgan hayvondan tishlash yoki chizish.
- Yuqtirilgan hayvonning go'shtini eyish.

Har kim mpox olishi mumkin. Global epidemiya erkaklar bilan jinsiy aloqada bo'lgan erkaklarga (MSM) nomutanosib ravishda ta'sir ko'rsatadi. Boshqa tomondan,

Kongo Demokratik Respublikasida I epidemiyasida 15 yoshgacha bo'lgan bolalar bu holatlarning yarmidan ko'pini tashkil qiladi. Kim mpoxga qarshi emlash kerak?

Mpox vaktsinalari hozirda faqat mpoxga duchor bo'lgan yoki duchor bo'lishi mumkin bo'lgan odamlar uchun tavsiya etiladi. Mpox vaktsinalarini olish bo'yicha tavsiyalar kimning yuqori xavf ostida ekanligiga asoslanadi. Bu xavflar qayerda yashashingiz yoki sayohat qilishingizga qarab farq qilishi mumkin.

Sizga emlash kamida 28 kun oralig'ida ikki dozali mpox vaktsinasini qilinadi . Vaktsina - bu zarba. Provayder uni intradermal emlash (teringizning yuqori qatlamlari o'rtasida) yoki teri ostiga emlash (teringiz ostidagi yog'ga AOK) sifatida berishi mumkin. Intradermal emlash chandiqlik qoldirishi mumkin. Agar siz o'qingizni tanangizning yashirin joyida olishni istasangiz, provayderingiz uni bilagingiz o'rniga elkangizda berishi mumkin. Siz teri ostiga emlashni ham so'rashingiz mumkin.

Mpox tashxisini qo'yish uchun shifokoringiz ikki-uch yarani (lezyonni) artib oladi. Ular namunalarni polimeraza zanjiri reaksiyasini (PCR) tekshirish uchun laboratoriyaga yuborishadi. Shuningdek, ular qon tekshiruvini o'tkazishlari mumkin.

Provayderingizga mpox ta'siriga duchor bo'lganligingiz haqida xabar berish muhimdir. Sizning provayderingiz sizni qizamiq yoki suvchechak kabi toshmalar keltirib chiqaradigan boshqa kasalliklar uchun tekshirishi mumkin.

**Xulosa :** Kasallikning avj olishi haqidagi xabar va hatto "epidemiya" so'zi ham juda ko'p tashvish va qo'rquvni keltirib chiqarishi mumkin. Ayniqsa, ko'pchiligimiz singari, siz 2022 yilgacha mpox haqida hech qachon eshitmagan bo'lsangiz, tashvishlaringiz ro'yxatiga yana bir narsa qo'shilishi mumkin. Chechak va mpox ikkalasi ham Orthopoxvirus jinsining bir qismidir, shuning uchun ularga o'xshash, ammo farqli viruslar sabab bo'ladi. Samarali vaktsinalar tufayli chechak 1980 yilga kelib yo'q qilindi (endi aylanma kasallik emas). Chechak juda yuqumli va mpoxga qaraganda osonroq tarqaldi. Mpox belgilari chechakka o'xshaydi, ammo engilroq.

Ammo chechak kabi shunga o'xshash viruslar bo'yicha tadqiqotlar o'nlab yillar davomida davom etmoqda. Shu sababli, tibbiyot xodimlari mpox tarqalishini kamaytirish uchun vaktsinalar va boshqa chora-tadbirlarni tezda amalga oshirishga muvaffaq bo'lishdi. Agar siz mpoxga ta'sir qilish xavfi yuqori deb hisoblasangiz, xavfingizni kamaytirish usullari mavjud. Agar biron bir tashvishingiz bo'lsa, tibbiy yordam ko'rsatuvchi provayder bilan gaplashing.

### **Foydalanilgan adabiyotlar :**

1. Xoxxa A, Kerr SM, Laurenson-Schafer H va boshqalar; JSST Mpox kuzatuv va tahlil guruhi. Ko'p mamlakatli epidemiya davrida bolalar va o'smirlarda Mpox, 2022-2023 (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/37647121/>). Emerging Infect Dis. 2023 yil oktabr;29(10):2125-2129. 25.10.2024 dan foydalanilgan.
2. Lu J, Xing H, Vang C va boshqalar. Mpox (sobiq maymunpoxi): patogenez, oldini olish va davolash (<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38148355/>). Signal Transduct Target Ther. 2023 yil 27 dekabr;8(1):458. 25.10.2024.
3. Kasalliklarni nazorat qilish va oldini olish markazlari (AQSh). Mpox (<https://www.cdc.gov/mpox/index.html>). Bir nechta sahifaga kirish. Yangilangan 13/9/2024. 25.10.2024 dan foydalanilgan.
4. Clark EH, Ashley P, Shandera WX. Poxviruslar va boshqa ekzantematik virusli infeksiyalar. In: Papadakis MA, Rabow MW, McQuaid KR, Gandhi M, eds. Hozirgi tibbiy diagnostika va davolash 2025. McGraw-Hill Education; 2025.